

“Dövlət qeydiyyatına alınmışdır”

Azərbaycan Respublikası

Ədliyyə Nazirliyi

Qeydiyyat № 3090

16 noyabr 2004-cü il

Nazir

_____ **F.F.Məmmədov**

“Təsdiq edilmişdir”

Azərbaycan Respublikası

Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin

03 noyabr 2004-cü il tarixli

qərarı ilə

Protokol № 19

İdarə Heyətinin Sədri

_____ **E.S.Rüstəmov**

**BANK YOXLAMALARININ HƏYATA
KEÇİRİLMƏSİNİN PROSEDUR**

QAYDALARI

(15 aprel 2010-cu il tarixli dəyişikliklərlə)

BAKI - 2004

1. Ümumi müddəalar

Bu Qaydalar "Banklar haqqında", "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunlarına uyğun olaraq hazırlanmış və Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı (bundan sonra – Mərkəzi Bank) tərəfindən banklarda və xarici bankların yerli filiallarında (bundan sonra – banklar) yoxlamaların təşkili və həyata keçirilməsinin prosedur qaydalarını müəyyən edir.

2. Yoxlamaların məqsədi və vəzifələri

2.1. Mərkəzi Bank tərəfindən banklarda aparılan yoxlamanın əsas məqsədi onların fəaliyyətinin Azərbaycan Respublikasının bank qanunvericiliyinə, o cümlədən Mərkəzi Bankın normativ xarakterli aktlarına riayət edilməsinin, uqotun mütəbərliyinin, risklərin idarə edilməsinin, daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyinin, bankın maliyyə vəziyyətinin və fəaliyyətinin perspektivlərinin ilkin sənədlər əsasında yerlərdə qiymətləndirilməsi, həmçinin kreditorların və əmanətçilərin maraqlarına bankın təhlükə törədə bilən fəaliyyətinin aşkara çıxarılmasıdır.

2.2. Yoxlama bankların fəaliyyəti haqqında məlumatların dəqiqliyini təmin edir və bankla əlaqədar müxtəlif vacib məsələlərin, xüsusilə də idarəetmə vəziyyətinin təhlilinə imkan yaradır.

3. Yoxlamaların dövriliyi, planlaşdırılması, növləri və müddəti

3.1. Mərkəzi Bank hər bir bankda ildə bir dəfə yoxlama aparır. Mərkəzi Banka təqdim edilən prudensial və bank statistikasına hesabatlarının təhlili və mənbəyi məlum olan digər məlumatlar əsasında bank aktivlərinin itirilməsi təhlükəsinin yarandığı, o cümlədən bankın aktivlərinin keyfiyyətini və maliyyə vəziyyətini xarakterizə edən göstəricilərin kəskin və ya davamlı olaraq pisləşdiyi, bank öhdəliklərinin və ya ödənişlərin icra edilməsi üçün zəruri olan likvid vəsaitlərin əhəmiyyətli səviyyədə yaxud davamlı olaraq azaldığı, bankın idarəetmə sistemində onun prudensial idarə edilməsinə təhlükə yarada bilən halların meydana çıxdığı müəyyən edildikdə, habelə qanunvericiliyin pozulması

faktlarının araşdırılması məqsədilə Mərkəzi Bank banklarda əlavə (planlaşdırılmamış) yoxlamalar keçirə bilər. Mərkəzi Bank, həmçinin, qarşılıqlı fəaliyyət prinsiplərinə müvafiq olaraq xarici bank tənzimlənməsi və nəzarəti orqanlarının sorğularına, habelə məhkəmənin qüvvəyə minmiş qərarlarına əsasən banklarda əlavə (planlaşdırılmamış) yoxlamalar keçirir.

3.2. Bankın fəaliyyətinin yoxlanılması hərtərəfli (kompleks) və ya məqsədli (tematik) ola bilər.

3.2.1. Hərtərəfli yoxlama – bankın ümumi vəziyyətinin, o cümlədən kapital, aktivlər, idarəetmə, gəlir, likvidlik və riskliyə həssaslıq komponentlərinin qiymətləndirilməsi, habelə onun fəaliyyətinin bank qanunvericiliyinə uyğunluğunu müəyyən etmək üçün bank fəaliyyətinin bütün sahələrini əhatə edən ətraflı yoxlamadır;

3.2.2. Məqsədli (tematik) yoxlamalar – bankın fəaliyyətinin konkret sahəsinə və ya növünə yönəldilmiş yoxlamadır.

3.3. Planlaşdırılmış yoxlamaların illik qrafiki Mərkəzi Bankın bank nəzarəti sahəsinə məsul olan səlahiyyətli vəzifəli şəxsi (bundan sonra - Mərkəzi Bankın səlahiyyətli vəzifəli şəxsi) tərəfindən təsdiq olunur.

3.4. Əlavə (planlaşdırılmamış) yoxlamalar barədə qərar bu Qaydaların 3.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda Mərkəzi Bankın bank nəzarəti funksiyasını yerinə yetirən struktur bölməsinin rəhbərinin vəsətəti əsasında Mərkəzi Bankın səlahiyyətli vəzifəli şəxsi tərəfindən qəbul edilir.

3.5. Yoxlamalar Mərkəzi Bankın bank nəzarəti funksiyasını yerinə yetirən struktur bölməsi tərəfindən həyata keçirilir. Lazım gəldikdə yoxlamaya Mərkəzi Bankın digər struktur bölmələrinin mütəxəssisləri cəlb oluna bilər.

3.6. Hərtərəfli yoxlamanın dövriliyi bankda aparılmış son yoxlamanın başa çatdığı tarixdən növbəti yoxlamaya qədər olan müddət hesab olunur.

3.7. Bankın yoxlanılması prosesi yoxlama vəsiqəsinin bankın inzibatçısına təqdim olunduğu gündən başlanmış hesab olunur.

3.8. Bank fəaliyyətinin yoxlanılması 45 (qırx beş) təqvim günü ərzində həyata keçirilir. Yoxlamaların müddəti yoxlama vəsiqəsini imzalayan Mərkəzi

Bankın səlahiyyətli vəzifəli şəxsi tərəfindən 30 (otuz) təqvim gününə kimi uzadıla bilər.

3.9. Yoxlamalar iş günü və bankın iş vaxtı ərzində keçirilir.

3.10. Bankın yoxlanılması prosesi yoxlama qrupu tərəfindən imzalanmış yoxlama haqqında hesabatın bu Qaydaların 8.8-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qaydada banka təqdim olunduğu gün başa çatmış hesab olunur.

4. Yoxlamaya hazırlıq

4.1. Bankın yoxlanılması prosesi ilkin hazırlıq işindən başlayır. Bu mərhələdə bankda aparılacaq yoxlamanın növü və əhatə ediləcək sahələr, habelə onun dövrü, müddəti və yoxlama ilə bağlı digər məsələlər müəyyən edilir.

4.2. Bankın yoxlanılması Mərkəzi Bank tərəfindən onu əvvəlcədən xəbərdar etməklə və ya xəbərdar etmədən həyata keçirilə bilər.

4.3. Bankın yoxlanılması barədə əvvəlcədən xəbərdarlıq yoxlamanın başlanmasına 10 (on) təqvim günü qalmış yazılı bildiriş formasında banka təqdim edilir. Bildirişdə yoxlamanın tarixi, növü və əhatə etdiyi dövr göstərilir.

4.4. Təxirəsalınmaz yoxlamaların keçirilməsi zərurəti yarandıqda, o cümlədən bankda aktivlərin kənarlaşdırılması, bank aktivlərinin keyfiyyətini və maliyyə vəziyyətini xarakterizə edən göstəricilərin kəskin pisləşməsi, öhdəliklərin və ödənişlərin icra edilməməsi, habelə dövlət təhlükəsizliyi baxımından çirklə pulların yuyulması, terrorizmin maliyyələşdirilməsi hallarının araşdırılması, seçki hesablarının rejiminə əməl edilməsi məsələləri ilə bağlı yoxlamalar Mərkəzi Bank tərəfindən banka əvvəlcədən xəbərdarlıq edilmədən həyata keçirilə bilər.

4.5. Bankın yoxlanılması üçün yoxlama qrupu formalaşdırılır. Qrupun tərkibi və sayı yoxlamanın növü (hərtərəfli və məqsədli), bankın və görüləcək işin həcmi və onun xarakterindən asılıdır. Yoxlayıcıların tərkibinə qarşılıqlıq prinsipi əsasında Mərkəzi Bankın yoxlamalar sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş bağladığı digər ölkənin bank tənzimləməsi və nəzarəti orqanının əməkdaşları da daxil edilə bilər.

4.6. Yoxlama qrupuna daxil olan şəxslərin yoxlanılacaq bankla birbaşa və ya dolayı yolla yaxın qohumluq əlaqələri və kommersiya maraqları olmamalıdır. Belə əlaqələri və maraqları olan şəxslər bu barədə Mərkəzi Bankın səlahiyyətli vəzifəli şəxsinə məlumat verməli və həmin şəxslər yoxlama qrupunun tərkibinə daxil edilməməlidir.

4.7. Yoxlama qrupuna onun rəhbəri başçılıq edir. Yoxlama qrupunun rəhbəri yoxlamanın başlanmasına 15 (on beş) təqvim günü qalmış təyin edilir.

4.8. Yoxlama qrupunun rəhbəri “yoxlama tapşırığını” və qrupun “iş planını” hazırlayır. “Yoxlama tapşırığında” bankların fəaliyyətinin yoxlanılacaq sahələri müəyyən edilir. Qrupun “iş planı” hər bir qrup üzvünə vəzifələrin bölgüsünü, lazımi tədbirlərlə bağlı göstərişləri və yoxlama zamanı qrupun fəaliyyət proqramını əks etdirir. İş planında bu və ya digər məsələlərin həlli üçün lazım olan vaxt planlaşdırılır və bölüşdürülür.

“Yoxlama tapşırığı” və qrupun “iş planı” Mərkəzi Bankın bank nəzarəti funksiyasını yerinə yetirən struktur bölməsinin rəhbəri tərəfindən təsdiqlənir.

4.9. Yoxlama qrupunun rəhbəri və ya onun tərəfindən müvəkkil edilmiş şəxs aşağıdakı məsələlər üçün yoxlanılacaq (xəbərdarlıq edilmədən yoxlamalar istisna olmaqla) bankın icra orqanının rəhbəri və ya üzvü ilə əlaqə yaradır:

4.9.1. yoxlamanın qrafiki, yoxlamada iştirak edəcək əməkdaşların sayı, habelə yoxlama qrupunun bankda olacağı müddət haqqında məlumatların verilməsi;

4.9.2. əsaslı kadr dəyişiklikləri, bank məhsulları və xidmətlərində dəyişikliklər barədə məlumatların alınması, habelə əsas əməkdaşların bankda olmasının təsdiq edilməsi;

4.9.3. yoxlama başlananadək müəyyən məlumatların (maliyyə hesabatları, kreditlərin siyahısı, daxili və kənar auditorun rəyi və s.) hazırlanması.

4.10. Bu və ya digər səbəbdən yoxlama qrupunun üzvünün dəyişdirilməsi Mərkəzi Bankın yoxlama vəsiqəsinə əlavələr vasitəsilə rəsmiləşdirilir.

5. Yoxlamaların təşkili

5.1. Bankın yoxlanılması Mərkəzi Bankın səlahiyyətli vəzifəli şəxsinin qərarı və onun tərəfindən təsdiq edilən sənəd əsasında (yoxlama vəsiqəsi) həyata keçirilir (Əlavə 1). Yoxlama vəsiqəsində bankın tam adı, yoxlama qrupunun tərkibi, onun rəhbəri və yoxlamanın müddəti göstərilir.

5.2. Yoxlama qrupunun rəhbəri yoxlama vəsiqəsinin birinci nüsxəsini bankın icra orqanının rəhbərinə və ya üzvünə təqdim edir. Həmin şəxs vəsiqənin qəbulunu təsdiqləmək üçün onun ikinci nüsxəsini imzalayır və yoxlama qrupunun rəhbərinə qaytarır.

5.3. Bankın inzibatçısı, o cümlədən daxili struktur bölmələrinin rəhbərləri yoxlama vəsiqəsi təqdim olunduğu andan yoxlamanın həyata keçirilməsinə şərait yaradır. Yoxlamanın ilk günü bankın inzibatçısı yoxlama qrupunun üzvlərini qəbul edir, onların səlahiyyətləri ilə tanış olur və onları bankın rəhbər işçilərinə təqdim edir.

5.4. Yoxlama zamanı bankdan əlavə izahat almaq, mümkün fikir ayrılığının aradan qaldırmaq və yoxlamaların ilkin nəticələrini müzakirə etmək məqsədilə bankın inzibatçıları ilə müzakirələr keçirilə bilər.

5.5. Yoxlama qrupu yoxlamanın bu Qaydalarla müəyyən olunmuş müddət və səlahiyyətlər daxilində aparılmasını təmin edir.

6. Yoxlama qrupu üzvlərinin hüquq və vəzifələri

6.1. Yoxlama qrupunun üzvləri aşağıdakı hüquqlara malikdir:

6.1.1. banka, onun filial, şöbə və nümayəndəliklərinə, habelə onun törəmə cəmiyyətlərinə daxil olmaq və onların hesabatlarını, mühasibat kitablarını, sənədlərini, o cümlədən reqlamentini (əsasnamə, qaydalar və prosedurlar) və digər uçot yazılarını əldə etmək, yoxlamaq və onlara dair bankın və törəmə cəmiyyətinin inzibatçısı və əməkdaşlarından izahat tələb etmək;

6.1.2. bankın, onun filial, şöbə və nümayəndəliklərinin bankda mühüm iştirak payına malik olan şəxslərin, banka aidiyyəti olan şəxslərin və aidiyyəti şəxs adından hərəkət edən şəxslərin inzibatçılarından, əməkdaşlarından və

agentlərindən həmin qurumların idarə edilməsinə və cari fəaliyyətinə, o cümlədən müştərilərin əməliyyatlarına aid istənilən məsələ barəsində bütün lazımi informasiyanın verilməsini və onlara dair izahatı tələb etmək;

6.1.3. bankdan avtomatlaşdırılmış əməliyyat və idarəedici informasiya sistemlərinə çıxış əldə etmək;

6.1.4. bankın inzibatçıları və əməkdaşları ilə yoxlanılan məsələlər barədə müzakirələr aparmaq;

6.2. Yoxlama qrupunun üzvləri yoxlamaları apararkən aşağıdakı vəzifələri həyata keçirir:

6.2.1. qrupun fəaliyyət planında əks olunan vəzifələrə uyğun olaraq yoxlamalar aparır;

6.2.2. yoxlamanın həyata keçirilməsi ilə bağlı bankın rəhbərinə lazımi sənədləri təqdim edir;

6.2.3. yoxlama zamanı səlahiyyətlərinin aşmasına yol vermir;

6.2.4. yoxlama zamanı öz fəaliyyəti ilə bankın cari fəaliyyətinə maneə yaratmır.

6.2.5. bank sənədlərinin və bank sirlərinin qorunmasını təmin edir;

6.2.6. öz sahəsi üzrə nəticələri yazılı formada rəsmiləşdirir;

6.2.7. vəzifələrinin keyfiyyətli və vaxtında yerinə yetirilməsinə fərdi məsuliyyət daşıyır;

6.2.8. bankın əməkdaşlarına öz hərəkətlərinin səbəblərini izah etmək üçün imkan yaradır;

6.2.9. bank əməkdaşlarının fikirlərinə hörmətlə yanaşır və fikir ayrılığı yarandığı halda öz mövqeyini izah edir;

6.2.10. yaranan hər hansı münaqişəni nəzakətlə və peşəkarcasına həll edir.

7. Bankın hüquq və vəzifələri

7.1. Fəaliyyətinin yoxlanılması zamanı bank aşağıdakı hüquqlara malikdir:

7.1.1. yoxlama qrupunun üzvlərindən yoxlamanın həyata keçirilməsi üçün əsas sayılan sənədi tələb etmək, onların şəxsiyyətlərini təsdiq edən sənədlərlə tanış olmaq;

7.1.2. yoxlamaya aid olmayan şəxsləri yoxlamaya buraxmamaq;

7.1.3. fəaliyyətinin yoxlanılması barədə məlumatlara malik olmaq;

7.1.4. yoxlamanın nəticələrini müzakirə etmək və onlara dair münasibət bildirmək;

7.1.5. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada yoxlamaların nəticələrindən şikayət etmək.

7.2. Bankın inzibatçıları yoxlamayı həyata keçirmək üçün yoxlama qrupunun üzvlərinə lazım olan material və sənədləri təqdim edir və yoxlama prosesinə aşağıdakı köməkliyi göstərir:

7.2.1. yoxlama qrupunun işinin təmin edilməsi üçün bankda ayrıca yer ayırır və yoxlama sənədlərini qorumaq üçün təhlükəsizliyi, habelə yoxlamanın aparılması üçün tələb olunan sürətçıxarma və digər texnikadan istifadə imkanının yaradılmasını təmin edir;

7.2.2. bankın inzibatçılarından birini yoxlama qrupu üzrə koordinator təyin edir və yoxlama keçirilən zaman yaranan bütün məsələləri operativ şəkildə həll edir;

7.2.3. bu Qaydalarla müəyyən olunmuş yoxlama qrupunun üzvlərinin hüquqlarına riayət edilməsini təmin edir.

8. Yoxlamanın nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi

8.1. Yoxlama başa çatdıqdan sonra yoxlama qrupu bankın icra orqanının rəhbəri və yoxlamanın əhatə etdiyi sahəyə cavabdeh olan əməkdaşları ilə yekun müzakirələr keçirir. Yoxlama qrupunun üzvləri yoxlamanın ilkin nəticələri və bankın yoxlama ilə əhatə edilmiş sahələrinin vəziyyəti haqqında ilkin rəylərini bildirirlər. Müzakirələr zamanı yoxlama qrupunun rəhbəri yoxlama nəticəsində aşkar edilmiş faktları onların mühümlüyünə görə bölüşdürür və bankın hansı fəaliyyət sahəsinin yüksək risk zonasına aid olduğunu göstərir.

8.2. Yekun müzakirələrdə yoxlama zamanı aşkar edilmiş risklərin minimallaşdırılması və səmərəli idarə edilməsi, habelə nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün konkret tədbirlər, məsul şəxslər və tədbirlərin icra müddətləri müəyyənləşdirilə bilər.

8.3. Bankda həyata keçirilən hər bir yoxlamanın nəticələri yazılı şəkildə iki nüsxədə tərtib olunmuş yoxlama haqqında hesabatda əks olunur. Yoxlama haqqında hesabat bu Qaydaların 3.8-ci bəndində nəzərdə tutulan müddət başa çatdıqdan sonra 30 (otuz) təqvim günü ərzində yoxlama qrupunun rəhbəri tərəfindən hazırlanır.

8.4. Yoxlama haqqında hesabat asan oxunmalı və aydın olmalıdır. Nəticələr dəqiq faktlara və rəqəmlərə əsaslanmalıdır.

8.5. Yoxlama haqqında hesabatın əsas məqsədi aşağıdakılardan ibarətdir:

8.5.1. bankın maliyyə və əməliyyat fəaliyyətinin nəticələri barədə rəy formalaşdırmaq;

8.5.2. yoxlamanın nəticəsini Mərkəzi Banka və bankın rəhbərliyinə çatdırmaq;

8.5.3. bankın rəhbərliyinin xüsusi diqqətini tələb edən sahələri müəyyənləşdirmək və təkmilləşdirmək üçün təkliflər vermək.

8.6. Yoxlama haqqında hesabatda yoxlamanın əhatə etdiyi sahələr, yoxlanılan dövr ərzində bu sahələrdə baş vermiş dəyişikliklər, aşkar olunmuş qanun pozuntuları, nöqsan və çatışmazlıqlar haqqında müfəssəl və icmal məlumatlar daxil edilir.

Yoxlama haqqında hesabatda aşkar olunmuş qanun pozuntuları, nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün bank tərəfindən görülməli olan tədbirlər, icra müddətləri və görülməli tədbirlər üzrə məsul şəxslər barədə məlumatlar daxil edilə bilər.

8.7. Yoxlama haqqında hesabat yoxlama qrupunun bütün üzvləri tərəfindən imzalanır. Yoxlama haqqında hesabatın bütün vəqərləri nömrələnir və onun bütün səhifələri yoxlama qrupunun rəhbəri tərəfindən imzalanır.

8.8. Yoxlama haqqında hesabat yoxlama qrupunun rəhbəri tərəfindən bankın müvafiq inzibatçısına rəsmi təqdim etmə yolu ilə və ya xüsusi rabitə xidməti vasitəsilə banka çatdırılır.

8.9. Bank 10 (on) təqvim günü ərzində yoxlama haqqında hesabatla tanış olur və onu imzalayaraq Mərkəzi Banka təqdim edir. Yoxlama haqqında hesabatın nüsxəsi bu müddətdə Mərkəzi Banka təqdim olunmadıqda Mərkəzi Bank hesabatın özündə olan nüsxəsində bu barədə qeyd aparır.

8.10. Yoxlama haqqında hesabatda əks olunan nəticələrlə razı olmadıqda bankın inzibatçısı yoxlama haqqında hesabatı imzalayaraq, hesabata ona dair izahatını (etirazını) əks etdirən əlavələr (sənədlər) daxil edir.

8.11. Yoxlama qrupu ilə bank arasında yoxlamanın nəticələri barədə fikir ayrılığı və bankın etirazı olduqda Mərkəzi Bankda bununla bağlı müzakirələr təşkil oluna bilər.

8.12. Müzakirələrin nəticələrinə müvafiq olaraq yoxlama haqqında hesabata əlavə və dəyişikliklər edilə bilər. Yoxlamanın nəticələri ilə bağlı Mərkəzi Bank yekun qərarını bu Qaydaların 8.9-cu bəndində nəzərdə tutulmuş müddət başa çatdıqdan sonra 30 (otuz) təqvim günü müddətində qəbul edir və bu barədə banka yazılı məlumat göndərir.

8.13. Yoxlama haqqında hesabat Mərkəzi Bankın icazəsi olmadan açıqlana bilməz. Yoxlamanın nəticələri üzrə məhkəməyə şikayət verildiyi və məhkəmə qərarları olduğu hallar istisna olmaqla, yoxlama haqqında hesabatla yalnız bankın inzibatçıları və müvafiq əməkdaşları tanış ola bilər.

9 . Yekun müddəalar

9.1. Bank fəaliyyətinin yoxlanılmasına Mərkəzi Bank tərəfindən cəlb edilmiş kənar auditorlar yoxlamanı Mərkəzi Bankın təqdim etdiyi vəsiqəyə və bu Qaydaların tələblərinə müvafiq olaraq həyata keçirir.

9.2. Bu Qaydaların tələblərini pozan şəxslər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

9.3. Bu Qaydalar dövlət qeydiyyatına alındığı tarixdən qüvvəyə minir.

“Bank yoxlamalarının həyata
keçirilməsinin prosedur Qaydaları”na
Əlavə 1

Yoxlama vəsiqəsi

N_____ “_____” _____200 -il

Yoxlama qrupunun rəhbərinə

_____
(A.A.S)

Yoxlama qrupunun üzvlərinə

_____
(A.A.S)
_____
_____
_____

“Banklar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 46.2-ci maddəsinə uyğun olaraq _____ bankında (xarici bankın yerli filialında) yoxlamanın keçirilməsi tapşırılır.

Yoxlama “_____” _____ ildən “_____” _____ ilədək dövrü əhatə edir və bu Vəsiqə “_____” tarixədək etibarlıdır.

İdarə Heyəti sədrinin
müavini

_____
(soyadı, adı, atasının adı)

M.Y.